

Notat. Oppsummering dialogforum 3. mai 2026

Sak 1: 1. tertial 2026 og rammer for økonomiplanperioden 2027 til 2030

I møtet ble det gitt en kort gjennomgang av økonomisk situasjon ved 1. tertial 2026, årsprognose for 2026 og forslag til budsjettjusteringer. Det ble vist til at kommunen fortsatt har et driftsnivå som er for høyt sett opp mot inntektene, og at det er behov for ytterligere tiltak ut over allerede vedtatte driftstilpasninger. **Kommunedirektøren foreslår å redusere driftsnivået med 7,2 millioner kroner i 2026 for å bidra til å opprettholde et netto driftsresultat på 8,5 millioner kroner.**

Det ble videre orientert om foreslåtte tiltak i 2026, blant annet skjerpet ansettelseskontroll, ansettelsesstopp for stillinger som ikke er direkte nødvendige for forsvarlige lovpålagte tjenester, redusert bruk av overtid, vikarer og ekstrahjelp, omfordeling av arbeidsoppgaver og utsettelse eller reduksjon av oppgaver som ikke er lovpålagte eller driftskritiske.

For økonomiplanperioden 2027 til 2030 ble det vist til behovet for mer varige driftstilpasninger. Det ble blant annet presentert et mål om å **redusere samlet bemanning tilsvarende om lag 40 stillinger fra 2027**, så langt som mulig gjennom naturlig avgang, vakanser, omplassering og bedre intern ressursutnyttelse. Det ble understreket at arbeidet skal risikovurderes, skje innenfor kravene til forsvarlige tjenester og et fullt forsvarlig arbeidsmiljø, og at tillitsvalgte og vernetjenesten skal involveres.

Samlet oppsummering av innspill fra gruppene

Dialogforum ble delt inn i fargegrupper. På spørsmålet om hvordan kommunen bør legge opp prosessen videre, var gruppene særlig opptatt av informasjon, involvering og felles kommunikasjon. Det ble pekt på behov for god medvirkning fra tillitsvalgte, AMU, ansatte og innbyggere. Gruppene var opptatt av at det må etableres en felles situasjonsforståelse som forklarer hvorfor kommunen må gjøre ytterligere tilpasninger, hvordan kommunens inntekter henger sammen med demografi, og hvorfor tiltakene er nødvendige. Det ble også pekt på at ledere trenger støtte i kommunikasjonen med ansatte, blant annet gjennom tydelige budskap og overordnede føringer. Informasjon bør gis tidlig, være tydelig og formidles både gjennom lederlinjen, personalmøter, skriftlig informasjon og relevante møteplasser. Det ble også understreket at politikerne bør kobles på tidlig, slik at de får et godt kunnskapsgrunnlag før krevende beslutninger skal tas.

På spørsmålet om konkrete tiltak eller områder som bør vurderes, pekte gruppene både på kortsiktige og langsiktige forhold. Det ble løftet fram behov for å se nærmere på hvilke tjenester kommunen eventuelt skal redusere eller slutte med, herunder oppgaver som ikke er lovpålagte. Samtidig ble det stilt spørsmål ved hva som konkret menes med ikke-lovpålagte oppgaver, og om reduksjoner kan komme i konflikt med tidlig innsats. Det ble også pekt på behov for å tilpasse utgiftene i skolene til faktisk elevtall og behov for strukturelle endringer. Videre ble mer tverrfaglig samarbeid, tidlig innsats trukket frem. Som et mer langsiktig innspill ble det også pekt på behovet for å øke kommunens inntekter gjennom arbeid for å gjøre Østre Toten mer attraktiv som bosted, blant annet ved å utnytte kommunens kvaliteter langs Mjøsa.

Samlet viser innspillene at det er bred støtte til at prosessen må være tydelig, kunnskapsbasert og godt forankret. Samtidig viser innspillene at videre arbeid må balansere behovet for rask økonomisk effekt i 2026 med behovet for mer varige strukturelle grep i økonomiplanperioden.

Sak 2: Oppfølging av «10 råd til en bærekraftig kommuneøkonomi»

Guri Bråthen innledet saken kort. Hun viste til Håvard Moes 10 råd til Østre Totens politikere, for en mer bærekraftig kommuneøkonomi. Hun utfordret særlig de tillitsvalgte til å delta aktivt i drøftingen

og komme med innspill. Det ble lagt opp til en bred dialog om hvordan Østre Toten kommune kan svare på rådene i det videre arbeidet med økonomisk bærekraft, omstilling og prioriteringer.

De 10 rådene ble gjennomgått i møtet. Drøftingen viste at rådene er relevante, både i arbeidet med økonomiplanen, i vurderingen av tjenestenivå og struktur, og i behovet for å bygge felles forståelse mellom politikere, tillitsvalgte, ansatte, ledere og innbyggere.

1. Skap forståelse for endringsbehovet

Rådet handler om at kommunen må skape en felles forståelse av hvorfor endringer er nødvendige. For Østre Toten kommune betyr dette at det må kommuniseres tydelig at behovet for omstilling ikke først og fremst skyldes enkeltsaker eller kortsiktige budsjettutfordringer. Det handler om mer grunnleggende endringer i økonomi, demografi, tjenestebehov og tilgang på arbeidskraft.

I møtet ble det pekt på at dette må forklares bedre, både internt og eksternt. Det må utvikles en felles forståelse «fortelling» som ledere, tillitsvalgte og politikere kan bruke når situasjonen skal forklares. Budskapet må være forståelig, nøkternt og gjenkjennelig.

2. Forstå demografiens betydning for budsjettet

Rådet peker på at kommunens inntekter og utgiftsbehov henger tett sammen med befolkningsutviklingen. Når alderssammensetningen endres, endres også behovet for tjenester. Flere eldre og færre barn og unge gir andre økonomiske rammer og andre prioriteringsbehov.

For Østre Toten kommune betyr dette at kommunen må forklare bedre hvordan demografi slår inn i budsjettet. Det er ikke tilstrekkelig å vise grafer og tall. Det må også forklares hva utviklingen betyr for tjenestene, bemanning, bygg, struktur og prioriteringer. Det ble i møtet pekt på at dette kan være krevende å forstå, og at kommunen derfor må bruke tid på å formidle sammenhengen mellom befolkningsutvikling, inntekter og utgifter.

3. Arbeidskraft er framtidens store mangelvare

Rådet innebærer at kommunen ikke bare kan planlegge ut fra penger, men også ut fra om det finnes nok ansatte til å utføre tjenestene. Dette er særlig viktig innen helse og omsorg, men gjelder også tekniske tjenester, skole, barnehage og flere spesialiserte fagområder.

For Østre Toten kommune betyr dette at tiltak ikke bare må vurderes ut fra økonomisk effekt, men også ut fra om de reduserer behovet for arbeidskraft. Det ble i møtet pekt på flere mulige perspektiver, blant annet rekruttering, kvalifisering av egne ansatte, bruk av arbeidskraft utenfra, sykefraværarbeid, intern omplassering og bedre bruk av den kompetansen kommunen allerede har. Samtidig ble det pekt på at strukturelle endringer kan være nødvendige for å få en mer stabil og bærekraftig bemanningssituasjon.

4. Bruk data, ikke magefølelse

Rådet handler om at beslutninger må bygge på fakta, analyser og dokumenterte vurderinger. I krevende saker kan følelser, enkelthendelser og lokale hensyn lett få stor plass. Det gjør det enda viktigere å ha et tydelig og felles kunnskapsgrunnlag.

For Østre Toten kommune betyr dette at KOSTRA, befolkningsframskrivninger, tjenesteanalyser, økonomiske analyser og konsekvensvurderinger må brukes aktivt. Det ble i møtet vist til at arbeidet med skole og barnehagestruktur er et eksempel på en prosess der det er bygget opp et faktagrunnlag over tid. Samtidig ble det pekt på at fakta ikke fjerner uenighet, men kan gi et bedre grunnlag for diskusjonen.

5. Lag langsiktige drifts- og investeringsplaner

Rådet peker på behovet for å se drift og investeringer i sammenheng over en lengre periode.

For Østre Toten kommune betyr dette at økonomiplanperioden 2027 til 2030 må kobles tydeligere til et lengre perspektiv. Det gjelder særlig innen bygg, tjenestestruktur og større investeringer. I møtet ble det pekt på at tiårsperspektivet i investeringsplanleggingen er viktig, men at kommunen også må våge å drøfte hva utviklingen kan bety på enda lengre sikt. Dette gjelder blant annet skole, barnehage, helse og omsorg, boligstruktur og kommunestruktur.

6. Ha fokus på kostnadsdriverne i kommunal tjenesteproduksjon

Rådet handler om å rette oppmerksomheten mot de forholdene som faktisk driver kostnadene. For Østre Toten kommune er dette særlig knyttet til bemanning, tjenestestruktur, bygningsmasse, demografi, og hvordan tjenestene er organisert.

I møtet ble det pekt på at spredt tjenestestruktur kan være en kostnadsdriver. Det ble også løftet fram behov for å se på organisatoriske strukturer som kan være kostbare, og på om kommunen har tjenester eller oppgaver som kan reduseres, organiseres annerledes eller avvikles. Samtidig må slike vurderinger ses opp mot lovkrav, forsvarlige tjenester, arbeidsmiljø og kommunens mål om tidlig innsats.

7. Involver bredt

Rådet understreker betydningen av å involvere innbyggere, politikere, tillitsvalgte og ansatte. Bred involvering er viktig for å skape forståelse, få fram kunnskap og gjøre prosessene mer robuste.

For Østre Toten kommune betyr dette at involveringen må planlegges godt og ikke bare skje gjennom formelle høringer. Tillitsvalgte må kobles på tidlig og reelt. Ansatte må få informasjon gjennom lederlinjen og i personalmøter. Innbyggere må møtes på arenaer som gjør det mulig å forklare helheten, ikke bare enkelttiltak. I møtet ble det også pekt på at kommunen kan bruke flere typer møteplasser og metoder for innbyggerdialog.

8. Dette er et politisk ansvar

Rådet er tydelig på at krevende prioriteringer ikke kan legges på administrasjonen alene. Kommunedirektøren skal utrede og gi faglige råd, men det er kommunestyret som har ansvaret for de politiske prioriteringene.

For Østre Toten kommune betyr dette at politisk nivå må være tett på det videre arbeidet. Det gjelder både forståelsen av utfordringsbildet, vurdering av alternativer og beslutning om retning. I møtet ble det pekt på at lokalpolitikere kan bli stående alene i møte med krevende saker og sterke lokale reaksjoner. Derfor er det viktig at både administrasjon, ledere og tillitsvalgte forstår de politiske utfordringene, samtidig som politikerne får et godt kunnskapsgrunnlag.

9. Bygg det politiske laget og samspillet med administrasjonen

Rådet handler om å bygge tillit, rolleforståelse og godt samspill mellom politikk og administrasjon. Krevende omstillinger er vanskelig å gjennomføre dersom sakene preges av omkamper, svake flertall og uklar ansvarsdeling.

For Østre Toten kommune betyr dette at det må arbeides videre med felles forståelse av roller og ansvar. Administrasjonen må legge fram gode faglige vurderinger og tydelige alternativer. Politisk nivå må ta stilling til retning og prioriteringer. Tillitsvalgte og ansatte må involveres på en måte som gir reell medvirkning, men som samtidig ivaretar at beslutningsansvaret ligger politisk.

10. Løft opp de langsiktige alternativene

Rådet innebærer at kommunen må vise hvilke alternativer som finnes på lengre sikt, og hva konsekvensene kan bli dersom det ikke gjøres endringer. Dette handler ikke bare om å beskrive kutt, men om å vise ulike veivalg for kommunen.

For Østre Toten kommune betyr dette at det bør arbeides mer med langsiktige alternativer og scenarioer. Det kan gjelde tjenestestruktur, bosettingsmønster, investeringer, interkommunalt samarbeid, og hvordan kommunen skal møte økt behov for helse- og omsorgstjenester. I møtet ble det pekt på at det kan være vanskelig å skape oppslutning om endringer som først og fremst skal hindre at tjenestene blir dårligere. Det er derfor viktig å beskrive alternativene på en måte som viser både utfordringer, muligheter og konsekvenser av ulike valg.

Samlet vurdering

Drøftingen viste at de 10 rådene gir et nyttig rammeverk for det videre arbeidet i Østre Toten kommune. Rådene peker samlet på behovet for langsiktighet, tydelig kommunikasjon, bedre bruk av fakta, bred involvering og et godt samspill mellom politisk og administrativt nivå.

For Østre Toten kommune blir det særlig viktig å koble rådene til det konkrete arbeidet med økonomiplanperioden 2027 til 2030, bemanningstilpasning, strukturvurderinger og tjenesteutvikling. Kommunen må samtidig sikre at prosessene er godt forankret hos tillitsvalgte, ansatte og ledere.

[Neste møte i dialogforum](#)

Ordfører innkaller til neste møte, forslag til tidspunkt 4. november kl 16:00.

OMS 15.6.26